

Seksualiteit en uitgaansleven

Valerie De Craene & Maarten Loopmans

In het uitgaansleven komt de relatie tussen gender en seksualiteit vaak expliciet aan bod. Normen en waarden rond seksualiteit spelen (on)bewust mee in een avondje uit. In deze settings komen mensen, emoties, gedragingen en ook seksualiteit als niet te missen factor samen. Het werd een verhaal over studenten en (koord)dansen.

In het dagelijks leven hebben discoursen rond seksualiteit en seksuele gedragingen vaak een (hetero)normatief karakter. Bepaalde ideeën rond seksualiteit en relaties zijn in de loop der jaren dominant geworden. Dit zijn ideeën die terug te brengen zijn tot een aantal specifieke waarden, namelijk monogamie, heteroseks en voortplanting. Hierdoor worden andere vormen van seksualiteit gemarginaliseerd. Dit heeft niet alleen gevolgen voor beleid, denk maar aan het centraal stellen van het gezin als hoeksteen van de samenleving, of voor wetgeving. Zo zijn seksshops onderhevig aan verschillende reglementeringen en mogen erotische films pas na een bepaald uur pas worden uitgezonden.

Heteronormativiteit heeft ook een invloed op ons dagelijks leven, hoe we de ruimte gebruiken en hoe we die ruimte beleven. We passen eveneens onze gedragingen aan, want door die heersende normen worden ons bepaalde rollen opgelegd en leren we hoe we ons moeten gedragen als man/vrouw, wat wordt beschouwd als 'typisch hetero' of 'typisch homo', etcetera. In het uitgaansleven komen deze gedragingen heel expliciet aan bod. David Grazian, een socioloog die verschillende onderzoeken heeft verricht naar het nachtleven, stelt dat "het nachtleven in het algemeen en het uitgaansleven in het bijzonder een speelplaats is waar nachtelijke rollen en sociale vaardigheden worden uitgeoefend en getraind, zelfvertrouwen wordt getest en een grote diversiteit aan spelen wordt geïnitieerd". Op die manier kan het nachtleven worden gezien als een laboratorium voor het observeren van hoe mannen en vrouwen het initiatief nemen of volgen in het spel van verleiding en misleiding.

Uitgaansleven van studenten

Een focus op studenten in het uitgaansleven is evident. Dit artikel is gebaseerd op observaties die studenten zelf hebben gedaan tijdens feesten in Brussel en Leuven en in een aantal suburbane of landelijke gebieden. Die studenten namen ook interviews af bij mannelijke en vrouwelijke vrienden en kennissen van hun eigen leeftijd (18-25 jaar). Op basis hiervan bekeken we zowel ruimtelijke verschillen als in welke mate gender al dan niet een belangrijke rol speelt bij de beleving van een avondje uit. Focusgroepen gaven daarbij de mogelijkheid om na te gaan in welke mate discoursen worden gecreëerd in de aanwezigheid van andere personen.

Een avondje uit werd volledig onder de loep genomen: van de voorbereidingen, over het uitkiezen van feestjes, tot het gezelschap en het naar huis gaan. Hierbij werden thema's behandeld zoals muziek, kleding, dansen, flirten en vechten.

Verkleed kan een middel worden om bepaalde normen te overwinnen

Stad/platteland

In welke mate is het ruimtelijke aspect bepalend bij de beleving van een avondje uit? Ten eerste blijkt er een breuklijn te zijn tussen een stedelijke en een suburbane of landelijke gemeente. Het platteland heeft minder uitgaansmogelijkheden en de mensen kennen elkaar doorgaans beter. Hierdoor ligt de sociale controle hoger, terwijl een stedelijke omgeving net de mogelijkheid geeft om op te gaan in de massa door de grote variatie in uitgaansgelegenheden.

Het lijkt dus voor de hand liggend om te denken dat jongeren een stedelijke omgeving verkiezen om aan de sociale controle te ontsnap-

Het verband tussen kleding en normen over seksualiteit wordt in dit werk van Rosea Lake goed verbeeld.

pen: "Als je thuis iets uitsteekt, dan weet iedereen dat. Op de VUB [Vrije Universiteit Brussel] wordt alles meer getolereerd" [fragment uit focusgroep]. Dit geldt echter maar voor een deel van de respondenten. Immers, sommige jongeren ervaren de sociale controle op het platteland juist als bevrijdend: "ze voelt zich mogelijk wat minder geremd op een plaatselijke fuif waar ze iedereen kent en de anderen haar ook kennen" [observatie in landelijke gemeente]. Dat dit meisje zich meer op haar gemak voelt, heeft te maken met haar identiteit en het feit dat die gekend is bij de anderen op de fuif. Het meisje vertoont namelijk gedrag dat in principe niet wordt aanvaard, namelijk toestappen op een jongen om te beginnen 'schuren'. Maar het meisje deed dit als grap: "ze deed dit enkel om de jongen die ze van elders kende te doen glimlachen, want daarna ging ze vlug naar een jongen die vermoedelijk haar vriend was". Het feit dat de anderen op de fuif haar

kenden, maakte dat ze wisten dat het meisje dit normaal gesproken niet zou doen, maar dat de verantwoording om het verbreken van deze normen door de anderen wordt geloofd – het was immers een grap. In een andere context waar mensen haar niet kenden, zou haar gedrag kunnen worden geïnterpreteerd als losbandig, zoals in sommige interviews werd aangegeven. Kortom, het dansen met de jongen wordt enkel aanvaard omdat het geen expressie is van haar eigen identiteit, wat bovendien ook duidelijk is voor de anderen op het feestje.

Ruimte als context

De beleving van normativiteit in een stad of op het platteland verschilt dus en is afhankelijk van persoon tot persoon en van context tot context. Ook in steden treedt er immers segregatie op. Hoewel de omgeving van een stad tegelijkertijd alternatieven creëert en dat is in

een dorp niet altijd het geval. Ruimte is echter niet enkel van belang als het gaat om stad versus platteland, maar een bepaalde plaats op een bepaald tijdstip kan ook bepaalde voorschriften opleggen die op andere plaatsen en andere tijdstippen niet zouden gelden. Zo toont ook de reactie van Elise op een foto met twee schaars geklede vrouwen aan: "Ik hoop dat dit een verkleedkledij is, anders zien ze er wel redelijk hoerachtig uit" [Elise, 23 jaar]. Dit toont nog maar eens het belang van ruimte als product van sociale interacties aan. Wat individuen al dan niet bewust doen en voelen geeft betekenis aan een bepaalde plaats, maar omgekeerd worden gevoelens en gedragingen bepaald en/of beperkt door specifieke sociale omstandigheden, zoals spontaniteit. Iemands gedrag wordt beschouwd als de uiting van iemands identiteit. Daarom moet alle gedrag spontaan worden vertoond, anders gaat het om een gemaakte identiteit en is de persoon niet 'echt', niet 'authentiek'. Respondenten vonden het echter vooral belangrijk spontaan over te komen, los van of dit gedrag daadwerkelijk spontaan was. Deze studente legt dit mooi uit wanneer ze beschrijft hoe ze haar kleding kiest bij een avondje uit: "Als je gewoon met vriendinnen uitgaat, dan doe je iets aan waarvan je denkt: daar ga ik me goed in voelen. Maar als er iemand meegaat waarvan je denkt oh, die vind ik wel leuk, en je wilt dat hij jou ook leuk vindt, dan sta je een uur langer voor de kast om te kiezen wat je gaat aandoen. Dan ga je ook je mooiste topje aandoen. Dat is niet te veel, maar ook niet te weinig" [Elien, 22 jaar].

Genderongelijkheid

Naast het belang van ruimte, suggereert het empirisch materiaal een genderongelijkheid. Hoe meer een situatie geseksualiseerd is, hoe groter de heteronormatieve druk is, maar ook hoe meer de genderkloof tot uiting komt. David Grazian merkte deze genderongelijkheid ook op: "Als men kijkt naar de aard van seksuele gedragingen in het heteroseksuele verleidingsspel, dan ziet men dat mannen nog steeds strategieën om te imponeren hanteren. Zeker wanneer het gaat om jongemannen tussen adolescentie en volwassenheid, blijkt dat ze vrouwen herleiden tot een seksueel object om zo hun eigen mannelijkheid te vergroten". Dit komt ook tot uiting in deze quote over de beleving van een avond flirten: "Je hebt zo van die dagen waarop je sociaal wilt doen en de eerste die je dan tegenkomt, daar vertel je een flauwe mop tegen als ijsbreker, en dan volgt er soms iets op. En dan word je wakker... Het punt is: een nacht vol schaamte is beter dan een ochtend alleen" [fragment uit focusgroepgesprek].

"Het punt is: een nacht vol schaamte is beter dan een ochtend alleen"

Aan de ene kant is duidelijk dat deze respondent zich bewust is van bepaalde ideeën rond vrijblijvende seks en onenightstands en probeert hij zich hier (deels) van te distantiëren door te vermelden dat hij hiervoor schaamte moet overwinnen. Aan de andere kant wijst zijn discours echter ook op een uiting van heteronormatief gedrag, waarbij vrijblijvende seks een bevestiging is van zijn mannelijkheid. Voor

vrouwen geldt dit hoegenaamd niet en in veel interviews worden vrouwen die een onenightstand hadden onmiddellijk beschouwd als losbandig: "Ik kan daar niet bij dat mensen dat doen. Niet dat ik daar een probleem mee heb hoor, maar ik vind dan ook wel dat ze niet al te moeilijk moeten doen als we zeggen dat ze sletten zijn of zo. Dat zijn ze gewoon" [fragment uit focusgroepgesprek].

Waar vrouwen duidelijk de volle verantwoordelijkheid moeten dragen van hun daden, wordt dit bij mannen veel meer gestoken op de zogezegde biologische aard van het mannelijk veroveringsgedrag. Deze normatieve ideeën zorgen ervoor dat vrouwen die zich 'onvrouwelijk' gedragen nog steeds in een problematische positie worden gebracht.

Een etablissement in de VS verbiedt de dansvorm 'schuren', in het Engels aangeduid met de term 'grinding' of 'freaking', omdat de link met seks te expliciet is.

Flirten: "het overvalt u gewoon"

De druk die met normen gepaard gaat, zorgt ervoor dat mensen mogelijkheden zoeken om deze normen te onderhandelen en/of te omzeilen. Verschillende manieren worden hiervoor gebruikt. De eerste is al eerder genoemd, namelijk zich verkleeden. Het aannemen van een andere rol zorgt ervoor dat bepaald gedrag of het zich kleden op een bepaalde manier plotseling wel mogelijk wordt. Zoals ook deze respondent duidelijk aanvoelt: "Als je een ander personage speelt, kan je jezelf meer permitteren. Dat wordt dan aanvaard. Als je naar een feestje gaat, verkleed als hotdog of pandabeer, dan is het sowieso meer gepermitteerd als je wat meer mensen vastpakt, snap je? Ik denk dat mensen dat daarom graag doen, omdat je je dan toch anders kan gedragen dan normaal. Je kan je verschuilen achter iets anders" [Pieter, 20 jaar].

Bij het verkleden neem je een andere rol aan en zo kan iemand ander gedrag vertonen dat niet strookt met zijn of haar eigen identiteit, zonder daarop afgerekend te worden, aangezien het gaat om een uiting van zijn of haar gespeelde rol. Op die manier kan zich verkleden een middel worden om bepaalde normen te overwinnen. Tegelijk worden diezelfde normen natuurlijk ook bevestigd en gereproduceerd, aangezien men eerst een andere rol moet aannemen vooraleer men bepaald gedrag mag vertonen. Een tweede manier is iets doen 'als grap'. Als reactie op de vraag wat ze vond van schuren, antwoordde een respondente: "Ik voelde me daar nooit op mijn gemak bij als mensen kwamen schuren tegen mij. Het hangt ook af van de mensen die dat doen. Als dat voor de grap gedaan wordt, heb ik daar geen problemen mee" [Sarah, 21 jaar]. Het spontaan zijn wordt hier eigenlijk omgedraaid om in iemands voordeel te werken. Doordat het gedrag duidelijk niet spontaan is, kan men zich openlijk distantiëren van het gedrag als inherent aan de eigen identiteit. Op dezelfde manier kan ook alcohol drinken een excuus vormen voor 'afwijkend' gedrag. Door het effect van de alcohol denkt men niet meer helder en/of rationeel, waardoor opnieuw de ont koppeling plaatsvindt tussen de eigen persoonlijkheid en het vertoond gedrag.

Een laatste manier is ten slotte het verminderen of zelfs het volledig ontkennen van de eigen verantwoordelijkheid: "Ik ben niet iemand die naar een fuif gaat om te scoren, maar als het plezant is en je gaat samen naar huis, dan kan dat wel eens gebeuren. Het overvalt je eerder" [Stijn, 22 jaar]. Dit gebrek aan verantwoordelijkheid zorgt er in dit geval voor dat de integriteit van zijn identiteit behouden blijft, aangezien de verantwoordelijkheid niet bij hem ligt, al is het niet duidelijk bij wie dan wel.

Balanceren op een slappe koord

De verschillende interviews en observaties wijzen erop dat jongvolwassenen verschillende tactieken en strategieën gebruiken om normen rond seksualiteit te aanvaarden, weerleggen of onderhandelen. Discursieve constructies creëren een druk waardoor subtiele dynamieken ontstaan, waarbij men probeert het moeilijke evenwicht te vinden tussen voldoen aan bepaalde normen en tegelijkertijd onder deze druk uitkomen. De sociale constructie van seksuele normen doorkruist bovendien normatieve ideeën rond klasse, ruimte en gender, waardoor een complex geheel van gedragingen en discoursen ontstaat. Het geheel heeft hierdoor veel weg van balanceren op een slappe koord. Het mag immers duidelijk zijn dat niet alleen 'niet-hetero's' in het dagelijkse leven voortdurend moeten leren omgaan met heteronormativiteit. Ook binnen de zogenaamde categorie 'hetero' blijkt er een grote diversiteit aan verlangens en identiteiten te bestaan, zoals onder andere Phil Hubbard eerder al aantoonde. Of hoe we eigenlijk allemaal een beetje koorddansers zijn...

*De namen in het artikel zijn schuilnamen.

Valerie De Craene (valerie.decraene@ees.kuleuven.be) en
Maarten Loopmans (maarten.loopmans@ees.kuleuven.be)
werken aan de Universiteit Leuven op de afdeling geografie
waar ze onderzoek doen naar de geografie van seksualiteit.

Literatuurselectie

- Bryant, L., B. Pini (2011) *Gender and rurality*. Routledge: New York.
- Grazian, D. (2008) *On the make: The hustle of urban nightlife*. The University of Chicago Press: Chicago.
- Hayes, S., B. Carpenter, A. Dwyer (2012) *Sex, crime and morality*. Routledge: Oxon.
- Hubbard, P. (2000) *Desire/disgust: mapping the moral contours of heterosexuality*. *Progress in Human Geography*, 24:2, pp.191-217.
- Hubbard, P. (2008) *Here, There, Everywhere: The Ubiquitous Geographies of Heteronormativity*. *Geography Compass*, 2 (3), pp.640-658.
- Jayne, M., G. Valentine, S. Holloway (2008) *Fluid Boundaries: British Binge Drinking and European Civility: Alcohol and the Production and Consumption of Public Space*. *Space and Polity*, 12:1, 8, pp. 1-100.
- Ronen, S. (2010) *Grinding on the dance floor: Gendered Scripts and Sexualized Dancing at College Parties*. *Gender & Society*, 24, pp.355-377.
- Skeggs, B. (1997) *Formations of class and gender: becoming respectable*. Sage: Londen.
- Waite, G., L. Jessop, A. Gorman-Murray (2011) *The guys in there just expect to be laid: embodied and gendered socio-spatial practices of a 'night out' in Wollongong, Australia*. *Gender, place & culture*, 18:02, pp.255-275.